

Op woensdag 4 december bespreekt de Tweede Kamercommissie VWS tijdens het algemeen overleg Medische ethiek o.a. de voortgangsrapportage medische ethiek van 3 juli 2019. Aan de orde komt het onderwerp voltooid leven. Seniorenorganisatie KBO-PCOB, vertegenwoordiger van ruim 250.000 senioren, maakt zich zorgen over de recente ontwikkelingen aangaande dit onderwerp. In september gaf D66 aan, zijn initiatiefwet Voltooid leven in het begin van komend jaar te willen indienen. Wij willen u vragen om het ingeslagen beleid van onderzoek en maatschappelijk debat niet te laten doorkruisen door haastige wetgeving. Haast is volgens ons een verkeerd motief bij dit gevoelige en complexe onderwerp. Los daarvan hebben wij ook inhoudelijke bezwaren. Wij lichten onze visie hieronder graag toe:

*1. Het vraagstuk voltooid leven vraagt om nuance en inzicht in de complexiteit van het onderwerp*

Het voornemen van D66 om begin volgend jaar een initiatiefwet over voltooid leven in te dienen brengt het debat terug naar wel of geen wetgeving. Ook de recente CBS-peiling over euthanasie voedt deze discussie. Uit het CBS-onderzoek blijkt dat 55% van de Nederlanders euthanasie bij levensmoeheid onder bepaalde omstandigheden steunt. Deze peiling doet ons inziens echter onvoldoende recht aan de complexiteit van het onderwerp, want juist kwalitatieve factoren die meespelen, zoals persoonlijke levensvragen en wensen rond het levenseinde, kunnen in een dergelijke peiling niet meegenomen worden.

Vorig jaar onderstreepten wij in onze reactie voor het medisch-ethisch overleg in de Tweede Kamer de complexiteit van dit vraagstuk. Graag vragen wij hiervoor nogmaals uw aandacht:

- Voltooid leven van ouderen is een moeilijk houdbaar begrip als het om wetgeving gaat.
- Een leeftijdsgrens in dit verband is discriminerend en werpt een schaduw vooruit op ouder worden. Het risico bestaat dat 'voltooid leven van ouderen' normatief gaat werken. Voor veel ouderen is dit een gevoelig punt, zij willen ertoe doen.
- De doodswens van ouderen vraagt om 'passende zorg' en dat kan een ander antwoord zijn dan het realiseren van de doodswens.
- De huidige euthanasiewet biedt reeds mogelijkheden voor ouderen met een aanhoudende doodswens en stapeling van ouderdomsklachten.

*2. Haastige wetgeving doorkruist de door de coalitie ingeslagen weg, gericht op meer inzicht*

Gezien de gevoeligheid en complexiteit van het onderwerp vindt KBO-PCOB dat niemand gebaat is bij snelle wetgeving. Zorgvuldigheid moet het uitgangspunt zijn bij een dergelijk groot maatschappelijk vraagstuk. Het gaat immers bij dit alles om waardig en goed ouder worden in Nederland. Daarbij hoort dat een eventuele doodswens van een oudere serieus genomen moet worden. Eerder onderzoek bracht naar voren dat een dergelijke wens niet los staat van toenemende kwetsbaarheid, fysiek en sociaal. Juist het lopende onderzoek van de Universiteit van Humanistiek gaat hier meer inzicht in geven. Uit het oogpunt van zorgvuldigheid moeten de resultaten van dit onderzoek hun beslag mogen krijgen.

### *3. Voorkom dat ouderen zich teveel gaan voelen*

Naast iemands persoonlijke omstandigheden zijn ook de huidige maatschappelijke context en beeldvorming rond ouderen van invloed op het denken over het 'voltooid leven van ouderen'. Zo worden de vergrijzing en de oplopende ziektekosten vaak afgewenteld op ouderen. Ondanks dat de omvang van de vergrijzing allang bekend is, lijken de effecten nu pas door te dringen en worden die vaak vertaald in een negatief toekomstbeeld. Als seniorenorganisatie krijgen we signalen dat ouderen zich hierdoor 'teveel gaan voelen' of zich niet meer als een volwaardig deelnemer aan onze maatschappij zien. Ook twijfelen senioren of er straks nog zorg voorhanden is. Sommigen doen dan uitspraken als 'dan geven ze me maar een spuitje'.

Onze reactie hierop is senioren te activeren om zich voor te bereiden op het ouder worden, zodat zij zoveel mogelijk anticiperen op de personeelstekorten in de zorg. Op Tweede Kamerleden doet KBO-PCOB een beroep om in hun uitlatingen rekening te houden met de beeldvorming rond ouderen in relatie tot de tekorten in de zorg, zodat deze niet meespelen in de afwegingen van ouderen over voltooid leven.

KBO-PCOB verzoekt u onze aandachtspunten mee te nemen in uw afwegingen en inbreng voor het debat. Mocht u vragen hebben naar aanleiding van onze reactie, dan zijn wij graag bereid deze te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,  
Manon Vanderkaa,  
Directeur KBO-PCOB